

Отговор на бележките и въпросите на рецензентите

Ще започна с бележките по повод на въведеното от мен понятие „сострема“, тъй като то предизвиква коментари от повечето членове на научното жури – проф. Иван Стефанов, проф. Духомир Минев, проф. Цветан Давидков, проф. Георги Найденов, доц. Мария Желязкова. Аз напълно си давам сметка, и това съм посочил и в монографията си, че това понятие е дискуссионно и не очаквам да бъде прието безпроблемно, както и очаквам изобщо да не бъде прието, от социологическата (научната) общност. Но в същото време искам да кажа, че въвеждането му не е самоцелно и до него стигнах не воден от никакви съображения за оригиналност, а от трудностите, с които се сблъсках при опитите си да реша конкретни изследователски проблеми. Изследвайки един конкретен частнонаучен проблем – социалното явление предприемачество – стигнах до по-обща, фундаментални научни проблеми, касаещи социалното познание изобщо и до необходимостта от тяхното изясняване и намиране на адекватно решение, доколкото теориите и решенията, предложени от различните теоретични концепции и направления в социологията не ме удовлетворяваха. Така че това ново понятие аз използвам като теоретичен инструмент за решаване на конкретни практически проблеми. Още веднъж ще подчертая, напълно съзнавам, че понятието е дискуссионно и не е задължително да бъде прието, просто това е моето предложение за решаването на един конкретен проблем, с който се сблъсках в практическата си работа и който ме вълнува. Искам да кажа, че то не е резултат на спонтанно хрумване, а на изстрадан изследователски опит и на повече от 20 години изследователска работа (още от времето, когато бях заводски социолог) и търсене на решение на занимаващите ме проблеми. Може това решение да не се приеме, но нали именно оспорвайки традиционни постановки и теории, познанието се развива и дори грешките при търсенето на нови пътища след това изиграват ролята на стимулиращ фактор за нови изследвания, които стигат до приемливи решения.

Относно бележката на проф. Духомир Минев за моята самостоятелност и донякъде изолираност като стил на работа искам да кажа, че винаги съм участвал във всички колективни проекти, които са се изпълнявали, в секциите, в които съм работил. От седемте проекта, в които съм участвал след избирането ми за ст.н.с. II ст. (доцент), четири са колективни и три индивидуални. Друг е въпросът, че индивидуалните си проекти винаги съм се стремял да завърша с издаване на публикация. Докато при колективните проекти обикновено не се стигаше до колективна публикация, поради

липса на средства. Единственият проект, от който предстои да излезе колективна публикация е този за „Изследване на възможностите за по-пълно усвояване и по-ефективно използване на средствата от Европейските фондове – ЕСФ, ЕФРР и КФ“. Както колегите от секцията знаят, колективната монография е подготвена и предстои да излезе на <http://www.omda.bg/>. От последния колективен проект, по който работя, „Нови форми на неравенство и трансформация на властовите механизми“ под ръководството на проф. И. Кацарски, също не се предвижда издаване на колективна монография, отново поради липса на средства. Може да се каже, че това е основната причина да нямам колективни публикации, а не липсата на готовност да работя в колектив.

Напълно съм съгласен с бележката на проф. Иван Стефанов, че понятието „субкултура“ възниква и традиционно се употребява във връзка със специфичната култура на младежки групи. В моя текст съм използвал понятието „субкултура“ в смисъл на култура на група от хора (в случая предприемачите), която се различава от общата култура на обществото, към което принадлежат, т.е. в смисъл на подкултура на общата култура. Използвах този термин поради това, че съм срещал в литературата негова употреба и във връзка със специфики на културата на определена група на база етническа принадлежност, класа, възраст и др., макар тази употреба да не е универсално призната от теоретиците. Смятам обаче в бъдеще да помисля върху прецизирането на формулировката на специфичната предприемаческа култура.

На бележката на проф. Кръстьо Петков относно участието ми в проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“ и изпълняван от Асоциацията на индустриалния капитал в България, ще кажа, че аз действително нямам отношение към формулирането на темата, тъй като когато кандидатствах за участие като експерт по проекта, той вече беше обявен именно с така формулирана тема. Освен това екипът по проекта е много голям. Само през първата година по него работиха 27 социолози, които през годините претърпяха известни редукиции (проектът тече вече 5-та година), също толкова и дори повече икономисти, прависти и др. специалисти. Така че в рамките на този голям екип моята възможност да влияя върху формулировката на проекта е минимална, още повече че тя е, както казах, предварително зададена, преди стартиране на процедурата по набор на експерти. Относно формулировката на темата ще кажа, че по принцип у нас липсва терминологична яснота и консенсус по отношение на използваните понятия – използват се понятия като „неформална икономика“, „икономика в сянка“, „сива икономика“,

„скрита икономика“. В рамките на проекта е прието да се използва понятието „неформална икономика“, тъй като това е понятието, което се приема от институциите в България и по-конкретно от Икономическия и социален съвет. А това, което в рамките на проекта се разбира под неформална икономика, са нарушенията, извършвани от легално съществуващи икономически субекти в областта на трудовото, социално-осигурителното и фискалното законодателство. Тук не се включва нито изследва черната (криминална) икономика, домашната икономика, нито скритите субекти, които не са официално регистрирани. Така че не става дума за „дейност, която е извън официалния, приет за легитимен, икономически каталог“, както казва проф. Петков. Тук се касае единствено за легални, официално регистрирани икономически субекти, които извършват нерегламентирана дейност. А защо се включих в този проект? Това е свързано с една нова насока на моя изследователски интерес, касаеща легитимността на предприемачеството, т.е. по какъв начин и по каква причина легално регистрираните предприемачи се насочват към дейност, водеща до заобикаляне на закона, търсене на вратичките в него, което поставя под въпрос тяхната легитимност или с други думи води до проблемна легитимност и което има за резултат възникване на неравенства сред предприемачите.

Накрая искам да благодаря на всички членове на научното жури за направените бележки и отправените въпроси. Приемам с благодарност и всички отправени към мен препоръки за по-нататъшната ми работа.

22.05.2014 г.

Доц. д. с. н. Карамфил Манолов